

Бранко Новаковић
ХИПОКРАТОВЕ СУЗЕ

Уредник
Зоран Колунџија

Овај роман темељи се на истинитом догађају и машти писца. Имена, ликови, места и догађаји такође су производ маште аутора. Свака сличност с људима и догађајима сасвим је случајна. Сва ауторска права су заштићена. Осим за сврхе прегледа, репродукција или коришћење овог дела, у читавом обиму или једном његовом делу, у било каквом електронском, механичком или било каквом другом облику, укључујући ксерографију, фотокопирање или снимање, или било какво чување информација, забрањено је без писаног одобрења издавача.

Бранко Новаковић

ХИПОКРАТОВЕ СУЗЕ

Роман

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Једанаестог јула те 1975. уском котлином у правцу Ба-
крина, оштећеним друмом, кроз густу и пространу шуму,
полако се кретао аутобус (онај који се више није произво-
дио нити саобраћао европским путевима, неки дотрајао,
сличан оном ког је нагризала рђа на дивљој депонији поред
пута, која је рак рана за нетакнуту природу).

У аутобусу, на седишту, одмах иза возача, седела је
трудница, рукама нежно стискала стомак и клатила телом
напред-назад. Покрај ње седео је једнако млад мушкарац
у летњој кошуљи кратких рукава и марамicom јој брисао
зној с чела. Био је висок и снажан, са нешто ширим рамени-
ма, благо наглашеним атлетским грудима, могло би се рећи,
складно грађен, ако занемаримо његово мало дужи врат.
Није имао наглашен струк, као ни стомак, да није имао ви-
шак килограма, то се посебно могло видети на добро грађе-
ној фигури. Очи су му биле крупне, плаве, необично мир-
не, или боље речено, забринуте; лице без јаче браде, али
оштријих карактерних црта.

Седамнаестог јула трудница је имала термин за порођај.
Будући да се недељу дана није осећала добро, из периферне
амбуланте упућена је у болницу која се налази у Бакрину.

Путовање аутобусом није било нимало угодно, али
сматрали су да ће им неко од путника прискочити у помоћ
ако се почне порађати, па нису путовали властитим ауто-
мобилом. На излазу из котлине започео је успон, тако да
се након неколико минута вожње с голих стрмих падина,
доле у равници, град већ могао видети у пуном сјају. Ветар
је на моменте наносио непријатан мирис сумпора који се

ширио из топионице у непосредној близини града, што је узроковало мучнину због удисања сумпор-диоксида. Становници су годинама говорили да је топионица опасан загађивач, да је треба изместити негде на периферију, на место где ће ветрови дувати од града према њој, а не од ње према граду, као што је случај, али све се завршавало само на празним причама, ништа се није чинило. Свесно је тровано, не само становништво, већ и цела околина. Приметивши болну гримасу на лицу жене, возач се трудио да вози брже; она је, тако је изгледало, схватила да он жели да што пре стигне па га и није пожуривала. Неколико великих камиона натоварених рудом кретало се испред њега, они су сировинама снабдевали топионицу, а они који су се отуд враћали празни, возили су брже и још више угрожавали промет. Аутобус се морао зауставити на једном оштром завоју, у густом облаку прашине коју су подигли камиони, а возач је, кашљуцајући због те прашине, што му је гушила дах и падала у очи, мрштећи се, љутито негодовао и са жаљењем погледао трудницу, која је све то тешко преживљавала.

– А наш градоначелник није штедео новац за свој приватни пут – рекао је сувозач, и показујући руком на асфалтирану деоницу којом се са прашњавог друма стизало до раскошне викендице, љутито опсовао.

Напред на првом седишту, с друге стране аутобуса, налакћена на колена, седела је још једна трудница.

– Уна! – огласио се човек који је седео до ње.

– Реци, чујем те! – с приметном нервозом, жена је одвојила лактове од колена, ослонила се на дланове и погледала га невољно, као да жели рећи: остави ме на миру.

Схватио је колико пати и одустао од питања.

Очи су јој биле пуне суза, трпела је јаке болове.

– Да будете живи и здрави, ваша будућа беба и ви; само, немојте је овде родити – рече забринути возач саосећајним гласом.

Неколико минута касније сви су путници утихнули кад је болним гласом рекла возачу:

– Возите право за болницу!

– Разумем, ево, већ улазимо у град; путници се неће жалити, дете је најважније! – возач се трудио да је охрабри.

Схвативши да је, упркос боловима, она крива за нервозу возача, који је у таквом стању ризиковао да угрози животе путника, нашла је снаге да га мало охрабри и рекла:

– Надам се да ћу издржати.

Након те охрабрујуће изјаве, чврсто се ухватила за седиште, и осећајући да јој одабрани положај највише одговара, заћутала је, више није говорила, али је свима било јасно кроз какве муке пролази; сузе на лицу говориле су више од речи.

Возач је стиснуо гас, гуме мало зашкрипале и аутобус кренуо, брже.

– Само да на време стигнемо у болницу и онда се одмах вратимо, како путници не би закаснили на посао и друге обавезе – рекао је возач сувозачу, показујући на сат.

Болница, пријемно одељење, десет минута касније.

– Долазите ли издалека? – упитао је један од двојице доктора, који је нешто жвакао.

– Ми смо из околине Бакрина – одговорила је трудница с већим стомаком и разочарана начином на који им се обраћа, помислила је да то можда није непристојност, већ недостатак времена за паузу.

Глумећи забринутост, доктор је повукао ваздух кроз зубе, а затим извадио оловку и мали блок из џепа како би записао податке.

– Докторе, молим вас, госпођа Уна је хитнији случај, ја... могу чекати.

– Госпођо, радо бих јој помогао, али... моја је смена давно истекла.

– Зовем се Јелена.

– Госпођо Јелена, пре вашег доласка дао сам све од себе да овај свет учиним богатијим за две предивне бебе. Колега је овде, не брините, у сигурним је рукама.

– Драги Боже, стиче се утисак да су у Бакрин данас дошле труднице из целе Србије – рекла је Јелена с олакшањем када су медицинске сестре одвеле њену сапутницу у порођајну салу.

– Па, добро сте приметили, данас долазе из свих делова региона, скоро сви кревети су попуњени.

Доктор је неколико тренутака размишљао, а затим махнуо руком да га следе.

Кад су ушли у ординацију, пружио је руку из пристојности, најпре њој, а потом и супругу и рекао:

– Ја сам доктор, Вук Готовановић.

Одмах је приметила да има необично понашање и да припада групу људи без икаквих емоција.

Тако загонетан, лукав и бескомпромисан, није поштовао туђа мишљења. Да би постигао жељени циљ, све је сам одлучивао. Али уз све то, поседовао је и прикривену изопаченост, коју није успео потпуно сакрити својим талентом за манипулацију, што је било разочаравајуће. Та самовоља и бахатост, у мозгу таквих људи прерастају у поквареност и покрећу их, не само на помисао да се баве прљавим пословима, већ и да их чине због личног интереса.

– Нико не зна шта га чека, нико као драги Бог, млада дамо!

– Докторе, надам се да верујете у Бога?

– Не знам. Замислите, Бог јуче није био на нашој страни... Две бебе... Јуче нисмо имали среће... Можете мислити како то боли... Је ли то право од Бога? – упитао је док је у џеп стављао блок у који је записао све Јеленине податке.

– Ви сте из Бакрина? – питала је да би избегла неугодну тему.

– Не познајете ме?!

– Не, не познајем – била је озбиљна, није ценила људе који замишљају да се цео свет окреће око њих.

– Нажалост, ја сам, из Бакрина!

– Кажете, нажалост?

– Бићу искрен, овде је постало толико одвратно да желим што пре отићи из ове земље, било где. Ако будем имао среће, за два месеца отпутоваћу у Америку, тамо ћу напредовати брже него у Југославији, где протеклих година нисам успео ништа створити, а супруга и ја очекујемо близанце за неколико дана, баш као и вас двоје.

– Па, даће Бог да и ви...

Да би избегао ову осетљиву тему о деци, доктор се суздржао од коментара и рекао:

„Госпођо Јелена, кад почну контракције, најпре морамо утврдити јесу ли лажне или порођајне. Лажне контракције јављају се наизменично током трудноће, краће су и мање болне од порођајних. Трајање сваке контракције и време између њих могу нам помоћи да сазнамо колико вам је остало до тренутка када ћете први пут чути гласове својих беба. На почетку порођаја типичне контракције трају око тридесет секунди. Када контракције трају један минут и

почну се понављати сваких десет до петнаест минута, ако сте код куће, најбоље је да кренете у породилиште. Још један знак упозорења да треба ићи у породилиште је када се контракције јављају на свака четири минута и трају један минут, а цео овај процес траје сат времена или дуже. А онда, како порођај напредује, контракције постају све дуже и трају минут и по, а могу се јавити свака два до три минута. Много су болније, јаче и учесталије. Период између сваке, пре него што следећа почне, треба искористити за одмор и смиривање дисања. То траје све док период одмора између сваке не почне да се смањује. После тога следи гурање беба, борба која ће прва на свет.”

Покушао је бити духовит, али је по изразу њеног лица приметио да јој се његов хумор уопште не свиђа, па је уписао:

– Колико дуго контракције трају код тебе и колике су паузе између њих?

– Када сам дошла у нашу амбуланту, контракције су се појављивале, отприлике, сваких петнаест минута и нису трајале дуже од минута, па су ме одмах упутили у породилиште. На путу до болнице, мој супруг Виктор је мерио време и утврдили смо да су контракције након сваких десет минута трајале нешто дуже од једне минуте, а паузе између њих биле су знатно краће, сведене на шест минута. Можда је томе највише допринела неугодна возња оштећеним друмом, која је била ужасна.

– Можеш ли се сетити, пре колико времена си осетила прву контракцију? То је веома важно.

Погледала је на сат и рекла:

– Да, то је било пре сат времена.

Климнуо је главом и пружио јој образац који је држао у руци.

– Попуни ово, потпиши на крају.

Видевши болну гримасу на Јеленином лицу, њен муж Виктор, прилично изнервиран, узео образац да га попуни.

Након неколико минута је све било готово, Јелена се потписала и предала папир. Доктор није журио. Пажљиво је прегледао попуњени упитник, а затим из фиоке извадио три траке, на којима ће након порођаја написати идентификационе бројеве и везати их њеној деци и њој око руке. Када је обавио све генералије, упитао је:

– Госпођо Јелена, како се осећате?

– Докторе, управо сам осетила бол... сада опет!

Усред разговора болно је вриснула и спустила се на колена.

– Само немојте паничити, госпођо, још сам овде, све ће бити у реду. Акушерке ће вас одмах одвести у салу за порођај, бебе су нестрпљиве...

Није одговорила ништа, само се окренула према Виктору који никад није видео толико страха у њеним очима.

– Викторе, добро чувај нашег Михаила.

– Не брини, Јелена, сад мисли на себе и на наше бебе, мораш бити храбра.

Кад је остао сам, Виктор се сетио драматичног доласка на свет њиховог првенца, Михаила, и помислио:

„Можда ћемо овај пут имати више среће? Ако све буде у реду, могли бисмо се вратити за неколико дана у Беч, мој одмор се ближи крају.”

Док је Виктор тако размишљао, изненада је чуо познат глас:

– Добар дан! Којим добром, Викторе?!

– Добар дан, докторе! Моја супруга Јелена је... Одвезли су је у порођајну салу... Сада је све у рукама доктора Готовановића.

– Разумем, разумем те, школски друже, али овде је... – заћутао је, довршавајући мисао у себи.

– Не знам шта бих рекао. А ти, шта радиш овде, Стефане?

– Добро питање Викторе. Радио сам на овом одељењу, али отпуштен сам пре неколико дана. Доктор Готовановић ми је то образложио речима: „Вишак доктора.”

– Вишак?!

Виктор је био изненађен, доктор Готовановић је пре неколико минута тврдио супротно.

– Ма, сам сам крив... био сам превише знатижељан... чуда се овде у последњих пар година дешавају... морална криза... кажем ти, радозналост ми се обила о главу.

– Схватам, схватам, језик је понекад опаснији од сабље.

– Извини молим те, док очекујеш радосну вест, ово није тема за разговор.

Стефанова мистериозна прича није га оставила равнодушним, напротив, натерала га је на дубоко размишљање. Посумњао је на корупцију и питао се докле досежу границе људске покварености.

Када је Стефан отишао, Виктор је ушао у просторију за пушаче, припалио цигарету и сео поред отвореног прозора. Одбијајући дим, покушавао је да ублажи немир изазван напетости.

– Како је Јелена? – упитао је доктора, који је након два пуна сата изашао из порођајне сале, скинуо маску с уста и обрисао чело.

– Хвала Богу, добро је.

Виктор је одахнуо.

– Једноставније речено, ово је невероватно. Да сте добили две једнојајчане бебе, у то не сумњам: тежина, дужина, плава косица, прилично дуга, једина разлика је у полу, а лепота је таква да би свако пожелео да такве бебе красе његову породицу. Честитам татице!

– Докторе, јесу ли бебе здраве?

– Не знам, ја не бих ризиковао, нешто ми је сумњиво, респираторни систем, као да није...

– Је ли нешто озбиљно?

– Рекао сам, ја ипак не бих ризиковао, пребацио бих их у инкубатор за бебе, овде код нас.

– Није ли неки већи центар...?

– Човече, шта ти пада на памет, ми имамо све, баш као и они.

Придржавајући се свог предлога, увео је Виктора у по рођајну салу, где је Јелена лежала потпуно исцрпљена.

Виктор је пољубио Јелену и бебе, које су управо донеле две младе насмејане акушерке и положиле их на набрекле груди.

После кратког оклевања, доктор Готовановић је проговорио (и опет, на уверљив, њему својствен начин, у коме, запазили су, сви аргументи говоре да они требају да послушају његов савет), довео их пред свршен чин, а они, притиснути страхом, прихватили његов предлог.

– Јесмо ли толико грешни пред Богом да нас овако кажњава? Зашто је то тако, драги Викторче?

Доктор Готовановић није ни саслушао до краја о чему су Јелена и Виктор разговарали. Прекинуо их је:

– Због смештаја деце, на одељење са инкубаторима, требају ми њихова имена. Јесте ли се већ договорили како ће се звати?

– Да, да, договорили смо се.

Доктор је опет извадио блок из цепа и упитно погледао Јелену.

– Дечак ће се звати Максим, а девојчица Маја.

– Честитам, изабрали сте лепа имена.

– Али, докторе, чини ми се да су деца потпуно здрава, док ми леже на грудима, не осећам никакве сметње у њиховом дисању – још се надала да ће доктор Готовановић променити своје мишљење.

– Већ смо се сложили да не смемо губити време, свако оклевање може бити кобно...

Акушерке, којима је дао знак очима, послушно су одвојиле бебе од мајчиних груди и пажљиво их поставиле на сто за преглед.

Јеленине очи биле су пуне суза, није их одвајала од сићушних створења, а Виктор их је фотографисао по ко зна који пут. Фотографисао их је и голишаве, док их је доктор прегледао, држећи их за ручице, како би проверио постоје ли неки физички недостаци.

Када је видео сузе у Јелениним очима, Виктор је пришао, загрлио је и пољубио, а затим је сломљеног срца истрчао из болнице и горко заплакао.

Два дана након што се вратила кући из болнице, док је размишљала о свему што им се догодило последњих неколико дана, Јелену је из депресивног стања пренуо позивни сигнал на њеном телефону. Подигла је слушалицу и чула мушки глас:

– Ја сам радни колега доктора Готовановића. Моје име је Наум... Наум Трујић.

Његов нервозни глас пробудио је велики страх у Јелени. Бојала се да ће чути лоше вести.

– Слушам вас, докторе Трујићу.

– Доктор Готовановић ме је замолио да вас назовем...

Са страхом у очима, Јелена је погледала свог мужа који је стајао поред ње и напетом слушао збуњеног доктора.

– Реци, човече, полудећу!

Загонетни глас доктора Трујића, бојио јој је мисли црном слутњом. Требало јој је неколико тренутака да се ослободи напетости, а онда је поново чула несигуран глас:

– Да ли ме чујете?

– Чујем вас, докторе. Кажите нам, како су наша деца?

– Па... није... није лако... рано јутрос... ваше бебе су...

Слушала га је са страхом који је прерастао у шок. Да је њено предосећање прерасло у паничан страх постало му је јасно кад је плачући упитала:

– Покушаваш ли ми рећи нешто лоше?!

Јеленино питање обесхрабрило га је да настави причу, па је дрхтавим гласом рекао:

– Мислим да је доктор Готовановић ипак најкомпетентнији да разговара с родитељима о овој веома осјетљивој теми, иако нема времена.

Чинило се да је престала дисати кад је доктор Готовановић започео причу којом је, бојала се, намеравао да јој каже оно чега се највише плашила.

– Јелена, у животу сам био у многим неугодним ситуацијама, понекад на послу, али никад у овоме, увек сам се трудио дати све од себе у својој струци и никад ником ни сам учинио ништа лоше...

Кад је чула његове речи, успаничила се и цело јој се тело тресло од страха. Из говора који је личио на увод, схватила је да ће јој рећи оно што најмање очекује.

Њена говорна моћ била је блокирана, али она је наставила да слуша.

– Још једном је потврђено да никад нисам погрешно у својој струци. Увек сам имао најбоље намере и борио сам се док год је било наде. У свакодневном сам животу направио неколико грешака, али у својој професији, хвала Богу, чист сам и без досијеа, само зато што су моје процене увек биле тачне, као и овај пут, нажалост.

– Докторе, мислите ли да сте нас уверили да случај зван инкубатор није ваша највећа грешка у животу... и грех?!

Бол јој је сломила срце и душу, а он је, изненађен неочекиваним питањем, рекао:

– Не, наравно да није била моја грешка. Требао сам вам одмах рећи истину, али мислио сам да су чуда могућа.

Шокирана, Јелена је на тренутак изгубила моћ говора, па је наставио:

– Да бих имао чисту савест, покушао сам све што је било у мојој моћи, али, нажалост, деца су имала много озбиљније проблеме с респираторним системом него што сам мислио...

– Не! Не! – Јелена је у шоку испустила слушалицу.

Била је то страшна вест, коју није могла прихватити као истину.

– Докторе, не, не, не, то... то није истина! – понављао је Виктор, који је подигао слушалицу и плачући наставио разговор.

– Заиста ми је жао, али да су преживели, била би то патња за децу, још већа за вас... То ипак није крај света, и горе ствари се догађају, не дај Боже, мучно умирање, гушење...

– Нема утехе за Јелену и мене и нема тога што не бисмо могли жртвовати за своју децу!

Док га је доктор Готовановић уверавао да је то „чињеница с којом се морају помирити”, Виктор га је прекинуо питањем:

– Када можемо да преузмемо тела наше деце? Желимо да их пристojно сахранимо, означимо њихов гроб пред којим ћемо увек моћи да палимо свеће и молимо се Богу за њихове душе.

– Господине Виктор, нисте ли упознати с овом процедуром? – упитао је доктор Готовановић, задовољан што су отворили тему која га је највише забрињавала.

– Не, не знам о чему говорите.

– Онда ми је јако жао што ћу вас морати разочарати. Видите, постоје проблеми с којима се родитељи суочавају због недостатка информација, само кад дођу у ситуацију у којој сте се, нажалост, нашли данас.

– Још увек не разумем у чему је проблем, будите јаснији.

– Проблем је у томе што, за разлику од умрлих беба уписаних у матичне књиге рођених, које предајемо њиховим породицама, другачије третирамо случајеве попут вашег и све радимо сами... о трошку болнице.

– Али наша су се деца родила жива, имала своја имена, живела су неколико дана, направио сам видео снимак који то потврђује, на њему се јасно видите Јелена, ти и наша деца која гласно плачу док провераваш имају ли каквих физичких недостатака, а сад тврдиш да их не можемо добити, јер се то правило односи само на живорођене бебе. Како ћеш нам то објаснити?!

– Жао ми је, болнички прописи уређени су законом и тога се морамо придржавати!

– Али докторе...?

– Виктор, ни мени није лако, управо су ми јавили да ми се жена порађа код куће. Можете ли замислити какав

је то ризик за њу и наше бебе? Морам пожурити, не бих се коцкао са њеним и животима моје деце. Већ сам вам рекао да очекујемо близанце и зато се бојим...

– Докторе, знате ли шта радите?

– Викторе, радо бих вам помогао, али не смем кршити закон.

Јелена је поново узела телефон из Викторове руке и запретила гласом пуним горчине:

– Кунем ти се, докторе Готовановићу, од данас до краја живота, нећу се одрећи свог права на истину! Гонићу те до пакла!

Знајући да је у праву и да неће одустати од својих обећања, глумећи човека који саучествује у њиховом болу, тихо је изустио:

– Разумем вашу бол, госпођо Јелена.

Иако је др Готовановић тврдио да наводно никад није прекршио нешто што је уређено законом, надали су се да ће до сутра можда још једном озбиљно размислити о свему...

Када су следећег дана стигли у болницу, надајући се да ће последњи пут видети своју децу, били су веома разочарани. Доктор Готовановић им је рекао:

– Жао ми је, закаснио сам. Због заузетости око моје жене и наше деце, нисам стигао у болницу пре него су људи, задужени за бебе које нису имале среће, обавили свој посао. Доласком моје деце на свет, у мени се пробудило нешто очинско и натерало ме да вас послушам, али нажалост, други су били бржи...

У том тешком душевном стању били су опседнути чудним мислима, али за разлику од Виктора, који се коле-

бао око прихватања докторове приче, у Јеленином мозгу, отпорном на докторове методе испирања, сумња је само расла; ма колико се трудио, није је успео избрисати. Та ће сумња остати дубоко урезана у њеном памћењу и неће јој дати мира док не испуни обећање које је дала доктору Готовановићу.

Мајчинска интуиција говорила јој је да се иза сумњиве приче крије прљава игра.

„Судбина је немилосрдна, госпођо” – докторове речи још увек су одјекивале у њеној глави.

Није га више могла слушати, и из ње се излила сва горчина:

– Знаш ли да је то највећи грех пред Богом?! То је злочин који се нико не би усудио починити!

– Госпођо Јелена, смирите се, нешто слично се догађа свима нама у животу. Годинама планирамо, верујући у светлију будућност, у којој ће нам се осмехнути срећа, чак и кад је то немогуће, али, нажалост, само неки од нас имају ту привилегију.

Посматрала је његово лице и руке како се спуштају и подижу док говори, као да дају ритам његовом наводно умирујућем говору. Док га је слушала, у срцу и души осећала је само дубок презир.

Људима попут доктора Готовановића, без емоција, који мисле само на себе, замишљају да у руци имају чаробни штапић којим могу сваком напунити главу оним што им одговара, а уста ућуткати, међу Хипократовцима нема места. На срећу човечанства, они су ретки, или боље речено болесни. Једва се уздржала да му не пљуне у лице кад га је љутито упитала:

– Докторе Готовановић, мислите ли и даље да сте несумњиво савршени, а ми наивни? Ако мислите да ћете с

тим моћи живети, грдно се варате! Знате, Бог не опрашта таквим људима. Због таквих се злочина није могуће решити гриже савести, осећај кривице тежи је од било које болести. Тај терет који притишће душу и не допушта да се она ослободи, највећа је казна за почињене грехе.

– Госпођо Јелена...

– Престани, нећеш нас убедити у неистину! Ако је све било како сте објаснили, зашто сте пожурили да уништите доказе? – њено огорчење је прерасло у бес који се јавља код сваке мајке када је у питању њено дете.

Није јој одговорио. Након њених речи био је потпуно уверен да овај случај неће имати добар крај, па је сам себи признао да је добро што ускоро одлази у Америку. Што даље.

– Докторе, верујем да ћете цели живот имати трауме и молити се Богу да вам узме грешну душу! – рекла је плачући, док су излазили из болнице, сломљени болом.

Ненавикнут на такву реакцију, неко је време ћутао, а затим, трудећи се да га не чују, прошапутао:

– Судбина је понекад сурова.

Два месеца касније, десетог септембра, доктор Готовновић опраштао се од болничког особља, родбине и пријатеља. Упркос шкртости по којој је био познат, трудио се, у сваком погледу, надмашити сву раскош и церемонију коју је бивши начелник приредио пре одласка у пензију, о чему је болничко особље причало месецима.

У болничкој сали за састанке, на другом спрату, столови прекривени зеленим столњацима распоређени у два